

ולו אזלה תוך שבוע אחד

כי צדקו בכל מה שחשבו על אופיו המזור של אבי. אתה מסורף לגמרי, הם נזפו בו, "לברוח ככה! שום דבר רע לא יכול לקרות לנו. זוהי ארץ תרבותית. הברוש הזה, היטלה, רק עושה הרבה רעש. הוא יודע שאינו יכול להת- קיים בלעדיו. הוא יגרש כמה יהודים פולניים — וזה דווקא בסדר — ובכך יסתיים הכל." אנו, ארבעת הילדים, שמענו וזכרנו.

אך אבי היה אדם עקשן. הוא ידע שהוא צודק, אף כי לא יכול היה להוכיח זאת. מכרנו את הכל ועזבנו. הימים האחרונים היו קדחתניים. משום מה חששנו שכמה משותפי אבי בעסקיו הלשינו עליו בבסטאפו. לכן התפלגה משפחתנו, כשכל אחד מן ההורים לוקח עמו שני ילדים, כדי לעבור את הגבול בשקט ככל האפשר. בשבילי, הילד, היה זה לילה מלא התרגשויות. אמי איבדה כל מיני הפצים ברכבות ובאולמות ההמתנה. הגענו לגבול הצרפתי. הפקידים הנאציים בדקו את ניירותינו, תנועת יד רשלנית, וזה היה הכל. הרכבת וזה — לתוך צרפת. (מאו נשארה צרפת בעיני סמל החירות. אני אוהב את צרפת. הוספתי לאהוב אותה גם כאשר הקמתי את הוועד הישראלי למען אלז'יריה החופשית, כדי להגיש עזרה לחזית השיחור האלוזירית במלחמתה בצרפת).

★ ★ ★

כעבור שבועיים עמדנו על סיפון האונייה, וחוף ארץ- ישראל עלה אט-אט באופק. כשביל הילדים היה זה עולם חדש ומרגש. ידענו עליו מן הספרים, מהסיפורים הנפלאים של מוריכינו בתנועת הנוער הציונית בהאנובר. אך מה הרגישו הורינו באותו רגע? לא פעם עלתה שאלה זו בליבי. מה רב היה צריך להיות אומץ ליבם! הנה עמד אבי, שחי חיים מסודרים במשך 45 שנים, עמוס דאגה לאשה ולארבעה ילדים, ועליו להתחיל חיים חדשים בארץ זרה, להיאבק עם המילים של שפה זרה (אותה לא למד עד סוף ימיו).

היתה זאת ארץ קשה. והיו אלה חיים קשים. ההון המעט, שהביא אבי עימו, אבד במהרה בנסיגות שונים. הוא לא רצה להשקיע את הכסף במגרשים, בארץ החדשה. הוא לא רצה להתעסק במסחר, בבנקאות, בספסרות. בתום שנתנו הראשונה בארץ, היה מצבנו מיואש. כמוצא אחרון הקימו אבי ואמי מכבסה, ושניהם עבדו בה במשך 12 שעות ביום. כך הם עשו במשך 18 שנים, עד שמת אבי, אולי מרוב עבודה.

זמן רב לפני זה הוא שמע שכל קרובינו וידידיו, אותם

התאמנו. צעדנו. הקשחנו את עצמנו. שרנו שירי מלחמה שתיארו את מעשי גיבורינו הקדומים, ואת השקפת עולמנו: "בדם ואש יהודה נפלה, בדם ואש יהודה תקום." למדנו להשתמש באקדחים, לשלוף מהר, לירות מן המותן — כל זה, כמובן, בלי תחושת, כי כדור חי היה יקר מפז. כאשר הפקידו בידי את שלושת האקדחים שהיוו את המח- סן המחלקתי, להסתרם במיטתי, הייתי המאושר באדם. משפחותינו נשכחו. העבודה היתה מיטרה, שיש להיפטר ממנו במהירות האפשרית. החיים האמיתיים היו לפרק אקדח "פרבלום", ולהרכיב אותו מחדש בעיניים קשורות (נדמה לי שאני עדיין מסוגל לעשות זאת). חיי מין היו לעמוד עם נערה מן האירגון בפינה חשוכה, להעמד פני אוהבים, כשיד אחת מונחת על כפתור סתר, כדי להזהיר את חברינו, שהתאמנו על הגג באקדחים, במיקרה של בוא המשטרה.

★ ★ ★

ואו, לפתע פתאום, חרב עלינו עולמנו. האירגון התפלג, הפילוג החל בהתנגשות בין אישים, הפך עד מהרה להת- נגשות של עקרונות ומלחמה של השמחה הדוית, מן הסוג שייתכן רק בתוך משפחה או כת, המנהיגים האלמוניים הפכו לפתע אנשים בעלי שמות — רויאל, שטרן — והציגו איש את רעהו כפשיסטים, כסוכנים בריטיים, כבוגדים, כמל- שיני הבולשת. עולמנו הקטן והבטוח התפורר. המפקדים, נוהים כמו אנשיהם, נדדו בין הפלגים הלוחמים. מפקד הסלוגה שלנו, אדריכל בשם אביאל כץ, שאיתו הערצנו וחיכינו, הצטרף לאברהם שטרן, המנהיג הקיצוני יותר, שהאמין כי עלינו לשתף פעולה אפילו עם הנאצים והפשיס- טים האיטלקיים כדי להפיל את שלטון האימפריאליזם הבריטי.

בערב גורלי אחד התאספנו באולם חשוך של בית-ספר "בילי", כדי לשמוע נאום של אחד מאנשי שטרן. לא ראינו אותו. קול עמוק וחזק בא אלינו מן החשיכה, בפתחו במילים: "אנו הולכים אחרי מנהיגינו המובילים אותנו אל הקרב — כל עוד הם מובילים אותנו אל הקרב." הפלג השני, הוא אמר לנו, מוכן להשכיח את נשק המלחמה נגד הבריטים כל עוד תימשך מלחמת העולם. אנו, הלוחמים, נמשיך. אנגליה היא חלשה. זה הזמן להלום בה. בסוף הנאום אמר: "אולם אם יש בינינו אנשים שאין להם הכוח ואומץ-הלב להמשיך במאבק, יקומו נא וילכו עכשיו!" הוא הניח, כמובן, שאיש לא יעז לעשות זאת. קמתי ויצאתי. הסתובבתי ברחובות במשך שעות. הרגשתי עצמי בודד ואבוד. כל ההודאות נמוגה. אולם אט-אט פג הייאוש. רעיונות חדשים — בהם חשתי עד לאותו רגע רק במעורפל — פרצו לתוך החלל הריק. הייתי רק בן 16, אך נדמה לי שבאותו לילה התבגרתי.

שני דברים התבחרו לי לפני שעבר אותו לילה. ידעתי שאקדיש את חיי לפוליטיקה, שבהשואה לפוליטיקה כל דבר אחר הוא בלתי-חשוב ותמל. החלטתי ללמד את עצמי אותם דברים שאדם חייב לדעת כדי להיות יעיל בפוליטיקה — היסטוריה, תורת המלחמה, פסיכולוגיה, כלכלה, ענייני חברה. ידעתי גם שאיני מסכים עם האירגון בנקודות רבות. לא הסכמתי עם גישתו הריאקציונית, האנטי-סוציא- ליסטית, עם הבזו שהוא רחש לקיבוצים ולתנועת העבודה.

(המשך בעמוד 26)

אופניים. תמונה זו צולמה בקיץ 1940, בכניסה לחיפה, אחי- רי מסעיאופניים בכביש. למעלה: אורי אבנרי (משמאל) עם אחיו, שניספה כחייל בצבא הבריטי במלחמת-העולם הראשונה.

שית הלימודים נראתה לי אטיית מאוד ובזבזנית מאוד. אחרי נסיון בלתי מוצלח ביותר לעבוד במכניקה, הלכתי לעבוד במשרדו של עורך-דין. שם התחלתי לראות את החיים כפי שהיו באמת: אם עונים של הרבים, את ההבדל בין הערבים ביפו (שבה שכנו כמה מבתי-המשפט) ובין היהודים בתל-אביב שכנה. את העליונות האדיבה של אוניונו הבי- ריטים, שניהלו את בתי-המשפט ואת המשטרה. יום אחד, בבית-המשפט, ניגש אלי פקיד של עורך-דין אחר ושאל אותי מה דעתי על המצב הפוליטי. אמרתי לו שאני חושב שהמנהיגים שלנו מגעילים. "או מה אתה חושב לעשות בעניין זה?" הוא שאל. אמרתי לו שאיני יודע. "ובכן, אחדים מאיתנו חושבים שהם יודעים מה לעשות", השיב. "ישנו ארגון...". כך שמעתי, בפעם הראשונה, את שמו של הארגון — הארגון הצבאי הלאומי, שהסך, מאותו רגע, מרכז חיי.

חייל אצל

בגיל 14 הצטרף אבנרי לאצ"ל, עבר בו את שנות נעוריו. יחד עם חבריו תר, לשם הקשחה עצמית, את הארץ ברגל ובי-

שלענו לנו כאשר עזבו את גרמניה, ניספו בשנים הנוראות ההן, שאנו קוראים להן השואה. כעבור שנים, כשסקרתי את משפט אייכמן, חזרו מחשבותי אל אבי, שהאינטואיציה שלו הצילה את חייו. אני רוחש לו תודה עמוקה. אני זוכר אותו נושא את הכביסה על אופניו, עייף עד מוות, תך עליו תמיד, מאושר יותר מכפי שהיה אי פעם מאחורי שולחן-כתיבה בהאנובר, הוא היה אדם אמיתי.

★ ★ ★

כילד בארץ-ישראל, נשלחתי קודם כל לכמה חודשים לנהל, המושב האגדתי בעמק יזרעאל, כדי ללמוד עברית. לאחר שחזרתי אל הורי בתל-אביב, למדתי בבית-הספר העממי, עד גיל 13. מעולם לא חזרתי לבית-הספר לאחר מכן. לא רציתי לעבור לבית-הספר התיכון, כשהורי עבדו כליך קשה, וכחמשבר הכלכלי בארץ הלך והתמיר. רציתי להרחיח את לחמי, והלימודים הפורמליים בבית-הספר שיעצמו אותי. תמיד הקדמתי במרחקמה את כיתתי, וכל